

Шепеленко І. П., канд. соціол. наук, доц.,
*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, Україна*

ЖИТЛОВІ УМОВИ МІСТЯН ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Житлові умови виступають як одна зі складових рівня та якості життя населення. «Якість життя» є комплексним поняттям, яке повинне враховувати різноманітні аспекти людського життя. Українськими дослідниками на чолі з академіком Лібановою Е. М. була запропонована національна матриця індикаторів якості життя, яка містить три блоки показників [1]. Показники першого блоку кількісно описують зовнішнє середовище, характеризують досягнутий стан, в якому відбувається життя людини і здійснюється оцінка якості життя. Показники другого блоку мають забезпечити характеристику поточного стану якості життя. Третій блок показників відбиває суб'єктивну оцінку стану якості життя самим населенням. Суб'єктивна оцінка характеризує якість життя в окремих сферах з погляду індивідуума, тобто як він сприймає доступність різних ресурсів, а також можливість їх використання. Національна матриця індикаторів якості життя найбільш повно, комплексно відображає об'єктивні та суб'єктивні характеристики цього багатокомпонентного поняття та дозволяє співвідносити показники розвитку українського суспільства та інших країн світу в просторовому та часовому ракурсі.

Високого рівня якості життя можна досягти лише при оптимальному балансі компонентів: стан, поточна ситуація і самооцінка. Можливі дисбаланси у трьох компонентах вказують на проблеми з досягненням високої якості життя. Поєднання об'єктивних і суб'єктивних оцінок може дати чотири можливі варіанти розвитку подій – благополуччя, адаптацію, дисонанс і відторгнення. [1. С. 24]

Щодо житлових умов в якості показників досягнутого стану використовується стан ринку житла в конкретній територіальній одиниці. Показники другого блоку мають забезпечити характеристику поточного стану житлових умов громадян. Суб'єктивними показниками є оцінка благоустрою та умов проживання самими респондентами.

Мета статті – дослідити суб'єктивні показники якості життя містян щодо житлових умов та благоустрою міст.

Очевидно, що забезпечення відповідного рівня якості життя населення здійснюються за двома напрямками: по-перше, це діяльність держави для забезпечення гідного рівня якості життя населення і, по-друге, це зусилля самих громадян. У той же час діяльність держави обмежується фінансовими можливостями, що зумовлені станом економіки, певним станом населення, його статево-віковою структурою, поведінкою на ринку праці тощо. З іншого

боку, суспільно-економічна активність населення значною мірою зумовлена тими правовими, інституційними нормами, традиціями, які визначені державою як основоположні в межах міста і в часових умовах. У будь-якому разі якість життя забезпечується цими двома складовими: державою та населенням. Таким чином, від розуміння населенням базових потреб та стандартів комфортного житла в деякій мірі залежить швидкість змін у кількісних та якісних параметрах житлових приміщень і тих територій, які безпосередньо відносяться до комфортних умов проживання.

Волею долі автору довелося провести дослідження оцінки благоустрою та умов проживання жителями м. Харкова. Опитування респондентів було проведене в березні-квітні 2018 року в Індустріальному, Московському, Шевченківському районах міста та охопило 510 мешканців багатоповерхівок, які мають некомфортні умови проживання. До проведення дослідження автора спонукав факт масової відмови мешканців квартир одного з під'їздів, суттєво пошкоджених в результаті недбалості комунальних служб, підписати звернення до органів місцевої влади, до працівників Жилкомсервісу з проханням відремонтувати залиті квартири і під'їзд. Аргументуючи своє рішення не підписувати звернення, мешканці залитих гарячою водою квартир говорили: «Ми не маємо євроремонтів, зможемо самі ліквідувати сліди заливу», «До наших квартир діла нікому немає, немає сенсу писати», «Ми нічого не доб'ємося своїми діями», «Нам ніколи цим займатися», «В нас взагалі грибок по всіх стінах – яюсь живемо».

Так, в сучасній Україні, як і в більшості пострадянських країн, умови проживання більшої частини населення залишаються незадовільними. Основними недоліками є низькі стандарти забезпеченості житловим простором та незадовільна якість житлових приміщень. Станом на кінець 2015 р. у країні загальна площа житлового фонду становила майже 974 млн м², з яких 4,3 млн м² були визнані аварійними та ветхими, при цьому для проживання їх використовує 88,5 тис. сімей. Лише 60 % житлових приміщень обладнані водопроводом та каналізацією, майже 47 % – гарячим водогоним, біля 85 % – газом та опаленням.

Але у ой же час сучасні соціологічні дослідження свідчать, що «українці досить позитивно оцінюють свої житлові умови, навіть у роки найбільшого загострення кризових явищ спостерігається стабільне підвищення частки задоволених своїм помешканням. Станом на кінець 2015 р. населення України найвище оцінює свою задоволеність зонами відпочинку або зеленими зонами навколо, неподалік місця проживання (6, 17 балів зі 10) та помешканням, місцем проживання (6,02 бали) [2].

На нашу думку, такі суб'єктивні оцінки можуть свідчити як про значне розшарування за житловими умовами, так і про викривлене сприйняття стандартів нормального житла.

Спираючись на показники національної матриці, були визначені такі групи респондентів. Погані умови проживання сприймаються суб'єктивно як добрі більш, ніж 34% опитаних, тобто третина респондентів в повній мірі адаптувалась до некомфортних умов проживання. На питання: «Чи хотіли б ви

змінити місце проживання?» більшість відповіла негативно. Наступне питання стосувалося готовності мешканців відремонтувати, прикрасити місце проживання. Відповіді більшості респондентів були теж негативні. Лише 12 респондентів виказали готовність прийняти участь, вкласти кошти в ремонт під'їзду. Свою позицію вони пояснили тим, що до них часто ходять гості, що мають високий соціальний статус, і кожного разу їм приходится вибачатися за некомфортні обставини проживання – відсутність ремонту, бруд, обшарпані стіни під'їзду, несвіжий запах. У той же час на нашу пропозицію найближчим часом розпочати ремонтні роботи (за допомогою комунальників) респонденти виявили невпевненість, стали вагатися. Таким чином, має місце невідповідність установок і реальної поведінки людини (так званий парадокс Лап'єра), що в свою чергу пов'язане з низьким ступенем актуалізації (сприйняття) проблеми респондентами. Інша група респондентів (24% опитаних) виявила ситуацію відторгнення. Умови проживання оцінювалися ними як некомфортні, відповіді на запитання: «Чи задоволені ви умовами проживання в домі, під'їзді, квартирі?» були однозначно негативними. Майже всі респонденти цієї групи мріяли, або найближчим часом планували змінити місце проживання.

Перед соціологами постають питання: з яких причин, під впливом яких факторів сформувався негативне або індивідуальне ставлення містян до свого життєвого локального простору. Чому поглиблюється протиріччя між розумінням мешканцями, що саме житло здатне гарантувати людині сприятливі умови для підтримки здоров'я та досягнення довголіття, народження та виховання дітей, ведення домашнього господарства, відпочинку, спілкування в колі сім'ї, самоствердження, відчуття стабільності, впевненості та задоволення багатьох інших потреб, і неготовність діяти для його покращення та підвищення комфортності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вимірювання якості життя в Україні, Аналітична доповідь, Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С. та ін. – Київ : 2013.
2. Балакірева О. М., Дмитрук Д. А., Білоус Є. В., Моніторинг соціально-економічних очікувань населення наприкінці 2015 р. /Український соціум. 2016. № 1(56) – С.163
3. Черенько Л. М. Житлові умови населення України та вибір пріоритетних напрямів житлової політики/Демографія та соціальна економіка, 2018, № 1 (32).

Яровицкая Н. А., канд. филос. наук, доц.,
Гайдук Е., студентка ф-т арх.,
*Харьковский национальный университет
строительства и архитектуры, Украина*

АРХИТЕКТУРА И ГЕНДЕР

Деятельность архитектора, будь то творческие искания, самовыражение, поиск архитектурной формы, освоение новых технологий или рутинное вычерчивание нормалей, отражает жизненные принципы конкретного автора,